

BEMOR PARVARISHINING AHAMIYATI VA USULLARI

Raximova Xakimaxon

*Marg'ilon Abu Ali ibn Sino nomidagi
Jamoat salomatligi tibbiyot texnikumi
o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bemorlar davolanishida bemor parvarishining ahamiyati va usullari taxlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *Gorchishnik, Arterial qon, in'yeksiya, ekstrakt, gigiyena, kompress.*

Parvarish davolanishning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi, chunki u bemor ahvolini yengillashtirishga, sog'ayishiga ishonch hosil bo'lishiga imkon beradi. Shu bilan birga davolanish jarayonining muvaffaqiyatli o'tishini ta'minlaydigan tadbirlar kompleksini o'z ichiga oladi. Parvarishni oila sharoitida bemorning qarindosh-urug'lari olib borsa, shifoxona sharoitida tibbiyot hamshirasi va kichik tibbiyot xodimi olib boradi.

Parvarish qilish 2 turga bo'linadi:

1. Maxsus parvarish. Bunda muayyan kasalliklar: jarrohlik, ginekologik, urologik, stomatologik va boshqa kasalliklar bilan og'rigan bemorlarda olib boriladi.

2. Umumiy parvarish. Parvarishning bu turi kasalliklar xarakteriga aloqador bo'lmagan hollarda o'tkaziladigan tadbirni o'z ichiga oladi (ichki kasalliklar, ko'z kasalliklari va boshqa).

Parvarish qiluvchining vazifalari:

- Dorilarni ichirish, in'yeksiya qilish, tomizish, surtish va hokazo;
- Gorchishnik, banka, kompress, bog'lam qo'yish, ingalatsiya qilish, me'dani yuvish, klizmaning har xil turlarini bajarish, zuluk qo'yish va boshqalar;
- Shaxsiy gigiyena tadbirlarini o'tkazish. Bemorni yuvintirish, yotoq yaralarning oldini olish, ich kiyimlari va choyshablarini almashtirish, ovqatlantirish va tabiiy zaruriyatlarda og'ir holatdagi bemorga yordam ko'rsatish;
- Bemor yotgan xonada sanitariya-gigiyena sharoitini ta'minlash;
- Bemorga tegishli tibbiy hujjatlarni to'ldirish;
- bemor bilan xushmuomalada bo'lish, uning kayfiyatini ko'tarish;
- bemor iltimoslarini iloji boricha, o'z vaqtida bajarish;
- gazeta va jurnallar o'qib berish;
- sog'ayib ketishiga bemorda ishonch hosil qilish;
- Bemorni yuvintirish;
- Teri, soch, ko'z, quloq, burun, og'iz bo'shlig'i va tirnoqlarni parvarishlash;
- Kiyimlari, choyshablarini almashtirish;
- Bemor yotgan xonaning tozaligi, harorati va havo rejimini tibbiyot hamshirasi nazorat qiladi. Xonani va undagi jihozlarni kuniga 2 marta dezinfeksion eritmalar bilan zararsizlantiriladi: xloramin, xlorli ohak, toza suv bilan namlab artiladi. Xona harorati 20-22o da bo'lishini ta'minlash zarur. Xonaning deraza va eshiklarini ochib, vaqt-vaqti bilan havo yangilanadi.

Bemorda o`tkaziladigan tibbiy tekshiruvlar va muolajalar.

Tana haroratini o`lchash. Tana haroratini tibbiy termometr yordamida qo`ltiq yoki chov sohada o`lchanadi. Ayrim hollarda og`iz bo`shlig`ida va to`g`ri ichakda o`lchanadi. Normada tana harorati $36,2^{\circ}$ - $36,8^{\circ}\text{C}$ bo`ladi. Tana haroratining ko`tarilishiga isitma deyiladi. Haroratning ko`tarilishiga gipertermiya, pasayishiga gipotermiya deyiladi.

Tana haroratini o`lchash usuli.

1. Termometr butunligi tekshirilib, ishlatishdan avval silkitilib, simob ustuni 35° gacha va undan pastga tushuriladi.

2. Tananing termometr qo`yiladigan sohasi va termometr quruq paxta (bint) bilan artiladi.

3. Termometrning simobli (ingichka) tomoni qo`ltiq (chov) sohasiga qo`yiladi, (kam hollarda to`g`ri ichakka).

4. Tana harorati 7-10 minut davomida o`lchanadi.

5. Termometr olingach, uning simobini yuqori uchi turgan raqam bemor varaqasiga yoziladi.

Arterial qon bosimini o`lchash. Arterial qon bosim simobli Riva-Rochchi asbobi, yoki prujinali tonometr va fonendoskop yordamida o`lchanadi. Qon bosimi qonning tomirlar devoriga ko`rsatgan bosim kuchidan yuzaga keladi. Normada maksimal arterial bosim 110-130 mm, minimal arterial bosim 70-80 mm, simob ustuniga teng. Odamda arterial qon bosimining normaga nisbatan ortishi gipertoniya, pasayishi esa gipotoniya deyiladi.

Arterial qon bosimini o`lchash usuli. 1. Bemor tinch va qulay holatda o`tiradi yoki yotadi.

2. Tonometrning rezinali manjeti o`ng yoki chap qo`lining tirsak bo`g`imidan yuqori sohaga, tekis qilib o`raladi.

3. Rezina ballonchani ventil «kran»i yopiladi, so`ngra ballonchani qisish orqali manjet ichiga havo yuboriladi, monometr strelkasi 200 mm simob ustunigacha yetkaziladi (bemor gipertoniya bilan kasallangan bo`lsa, strelka 250-280 mm gacha yetkazilishi mumkin).

4. Tekshiruvchi fonendoskopning bir tomonini qulog`iga, ikkinchi tomonini bemor tirsak bo`g`imining (ichki) chuqurchasi (bilak arteriyasi)ga qo`yib, ballonchadagi ventil (kran)ni biroz ochib manjetdagi havoni sekinlik bilan chiqaradi.

5. Tekshiruvchi sfigmomanometr simobi yoki tonometr strelkasining pasayishini juda e`tibor bilan kuzatadi. Havoni chiqarish davom ettiriladi.

6. Fonendoskopda yurak urishining tovushi quloqqa eshitilishi bilanoq, simob ustuniga yoki strelkaga qaraladi. Aniqlangan raqam maksimal arterial bosim deyiladi. U normada 110-130 mm simob ustuniga teng bo`ladi.

7. Havoni chiqarish va yurak urishi tovushini eshitish davom ettiriladi.

8. Yurak urishi tovushi eshitilmay qolishi bilanoq, simob ustuni yoki strelkaga qaraladi va aniqlangan raqam minimal arterial bosim deyiladi. U normada 70-80 mm simob ustuniga teng bo`ladi.

Tomir urishini sanash. Qon tomirlari devorining ritmik ravishda to`lqinlanib turishiga tomir urishi, yoki puls deyiladi. Arterial qon tomirlari devorining to`lqinlanishi arterial puls, vena qon tomirlari devorining to`lqinlanishi vena pulsi deyiladi. Puls odatda bilakning ichki sohasida, boshning chakka sohasidagi arteriyada, bo`yin sohasidagi uyqu arteriyasida sanaladi. Tomir urishining tezlashuviga taxikardiya, sekinlashuviga bradikardiya deyiladi.

Tomir urishini sanash usuli. 1. Bemor tinch, qulay vaziyatda o'tiradi yoki yotadi.

2. Bemorning chap yoki o'ng qo'li bilagining ichki pastki yuzasidagi arteriya qon tomiriga tekshiruvchi 3 ta barmog'ining uchini qo'yib, 30 sekund davomida tomir urishini sanaydi va 2 ga ko'paytirganda 1 minutdagi tomir urish soni aniqlanadi.

3. Normada tinch holatda sog'lom odamda tomir urishi 1 minutda 66-72 marta bo'ladi.

Nafas olishni sanash. Odam tashqi muhitdan kislorodga boy havoni o'pkasiga qabul qilib, karbonat angidrid gazi bilan to'yingan havoni o'pkasidan chiqarib turishiga nafas olish deyiladi. Nafas olish harakatlari, nafas olish va nafas chiqarishdan iborat. Qovurg'alararo muskullarning faol ishtirok etishi bilan nafas olishga ko'krak bilan nafas olish (bu ayollarga xos), qorin muskullari va diafragma harakatlanishi orqali nafas olishga qorin bilan nafas olish deyiladi (bu erkaklarga xos). Sog'lom odam normada tinch holatda 1 minutda 16-18 marta nafas oladi. Bu ko'rsatgich og'ir kasalliklarda tezlashadi yoki sekinlashadi.

Nafas olishni sanash usuli. 1. Bemor qulay vaziyatda tinch yotadi yoki o'tiradi.

2. Odatda o'g'il bola va erkaklar qorin bilan, qizlar va ayollar ko'krak qafasi bilan nafas oladilar. Shuning uchun erkaklarda qorin devorining, ayollarda ko'krak qafasining harakatlanishini sanash orqali nafas olish soni aniqlanadi.

3. Buning uchun erkaklarda qorinni, ayollarda ko'krak qafasini har bir nafas olganda va chiqarganda ko'tarilish va pastga tushish harakatlari bir daqiqa davomida bemorga sezdirmasdan sanaladi. Chunki bemor o'z ixtiyori bilan nafasni tezlashtirishi yoki sekinlashtirishi mumkin.

Kompress. Kompress mahalliy ta'sir ko'rsatuvchi muolajadir. Kompressning isituvchi va sovituvchi (sovuq) turlari bo'ladi.

Isituvchi kompress qo'yish. U anginada - bo'yin - jag' osti sohasiga, revmatizmida bo'g'imlarga, radikulitda - bel sohasiga qo'yiladi.

Isituvchi kompress qo'yish usuli. 1. Isituvchi kompress qo'yish uchun 4-5 qavat doka (bint) tayyorlanib, u qaynoq suvga botirilib siqiladi, so'ngra spirt (aroq, odekolon) sepilib, siqiladi va tananing kerakli sohasiga qo'yiladi. Ustidan sellofan, uning ustidan paxta qo'yilib, bint yoki yumshoq ro'mol bilan o'raladi. Har bir qavat bir-biridan 2 sm kengroq bo'lishi lozim. Ya'ni spirtli bint ustidagi sellofan 2 sm, sellofan ustidagi paxta 2 sm keng bo'lishi shart.

2. Isituvchi kompress 2 soatdan 6 soatgacha turishi mumkin. Kechasi ko'proq vaqt o'z issiqligini saqlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bemorlarni uyda va shifoxonada parvarish qilish. F.G'. Nazirov. Toshkent-2018.
2. Odam anatomiyasi. E.Qodirov. Toshkent-2013.
3. Anatomiya. A.S.Gusev. Moskva-2007.
4. Hamshiralik ishi asoslari. Q.Inomov. Toshkent-2007.